

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний університет імені І.І.Мечникова
Факультет психології та соціальної роботи

Методичні рекомендації з курсу
"ОСНОВИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ"
для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»
за спеціальністю 053 "Психологія"

ОДЕСА
2020

УДК 159.9.019.2: 964.21

Розробник:

Ю.О.Мартинюк, к.психол.н., старший викладач кафедри загальної психології і психології розвитку особистості

Рецензенти:

О. І. Кононенко, доктор психологічних наук, професор кафедри диференціальної та спеціальної психології ОНУ імені І. І. Мечникова;

З. О. Кіреєва, д.психол.н., професор, завідувач кафедри загальної психології і психології розвитку особистості

Затверджено до друку вченою радою Факультету психології та соціальної роботи Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Протокол № 3 від 11 грудня 2020р.

Мартинюк Ю.О.

Методичні рекомендації з курсу " Основи психологічної практики" для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за спеціальністю 053 "Психологія". Одеса : Удача , 2020. 41 с.

Методичні рекомендації призначено для студентів денної й заочної форми навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за спеціальністю 053 «Психологія» на факультеті психології та соціальної роботи ОНУ імені І.І. Мечникова і можуть бути використані студентами при підготовці до відводідей на практичних заняттях, оформлені робот при самостійному виконанні завдань, при підготовці до модулю та заліку.

Ціль методичних рекомендацій – надати методичну допомогу студентам в організації учбово-дослідницької діяльності та забезпечити єдині критерії оформлення завдань з курсу "Основи психологічної практики".

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ.

Методичні рекомендації з курсу «Основи психологічної практики» розроблені кафедрою загальної психології і психології розвитку особистості на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів відповідно до навчального плану для спеціальності 053 "Психологія" очної та заочної форми навчання. Згідно з навчальним планом «Основи психологічної практики» є вибірковою дисципліною і її вивчення здійснюється на 3-му курсі очної та заочної форми навчання.

Мета вивчення курсу «Основи психологічної практики» полягає у ознайомленні студентів з основними положеннями напрямків роботи практичного психолога; допомогти студентам засвоїти теоретичну і методичну систему знань про категорії, форми, методи психодіагностики, психокорекції, психологічного консультування і психопрофілактики; сприяння розширенню психолого-педагогічного і наукового кругозору та розвиток професійної комунікації; навчити студентів прийомам і способам самостійної діяльності.

До завдань курсу «Основи психологічної практики» належать:

- ознайомити студентів з понятійно-категоріальним апаратом практичної психології;
- навчити орієнтуватися у різноманітних теоріях, критично аналізувати різні підходи, враховувати отримані знання в практичній діяльності;
- ознайомити студентів з індивідуально-психологічними відмінностями особистості за їхніми проявами у діяльності та спілкуванні;
- навчити самостійно здійснювати пошук необхідної наукової літератури з різних тем курсу;
- ознайомити студентів з методами та техніками концентрації особистісних зусиль та потенціалу клієнту в рішенні головного завдання;
- навчити студентів прогнозувати негативні наслідки психологічного втручання;
- навчити розробляти спеціальні програми психологічного.

забезпечення на груповому та індивідуальному рівні;

- ознайомити студентів з техніками аналізу ситуації надання психологічної допомоги та методами виявлення проблем клієнтів, які звернулися за психологічною допомогою;

- навчити навичками активного слухання клієнта.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Функції та завдання психологічної практики. Практична психологія як професійна діяльність.

Загальне поняття про психологічну практику. Визначення терміна «психологічна практика». Академічна (наукова) та практична психологія. Головна мета психологічної практики. Предмет практичної психології.

Система принципів практичної психології. Принцип детермінізму. Принцип суб'єктної активності. Принцип розвитку. Принцип індивідуального підходу.

Функції та завдання психологічної практики. Основна функція психологічної практики. Визначення терміна «психологічна проблема». Психопрактичні завдання психологічної практики. Науково-дослідні завдання психологічної практики. Прикладні завдання психологічної практики. Окремі практичні завдання.

Професійні особливості практичного психолога. Особистісний потенціал практичного психолога. Основні завдання роботи практичного психолога. Основні цілі роботи практичного психолога. Основні задачі практичного психолога. Основні види діяльності практичного психолога: психодіагностика, психологічне консультування, психологічна просвіта, корекційно-відновлювальна та розвивальна робота.

Тема 2. Психодіагностика в роботі практичного психолога.

Психодіагностична робота практичного психолога. Визначення терміна «психодіагностика». Психологічний профіль. Основними вимогами до психодіагностичних методів.

Три основних діагностичних підходах. Особливості об'єктивного підходу. Основні характеристики суб'єктивного підходу. Характерні відмінності проєктивного підходу.

Вибір форми психодіагностичного обстеження. Психодіагностичне

обстеження у індивідуальній та груповій формі. Процедура психодіагностичного обстеження. Основні етапи процедури психодіагностичного обстеження. Підвищення ефективності психодіагностичного обстеження.

Тема 3. Загальні проблеми психологічного консультування.

Загальне поняття про психологічного консультування. Визначення терміна "психологічне консультування". Психологічне консультування у формі індивідуальної або групової взаємодії. Мета психологічного консультування. Основні положення психологічного консультування. Завдання в психологічному консультуванні.

Основні принципи психологічного консультування. Безоціночність консультанта. Доброзичливість консультанта. Спеціальні професійні навички. Орієнтація на систему цінностей клієнта. Принцип обережності з порадами. Анонімність і конфіденційність. Принцип активності позиції клієнта. Заохочення активної позиції клієнта. Перша зустріч в консультуванні.

Тема 4. Психологічна корекція як сфера діяльності практичного психолога.

Психокорекція як система заходів, направлених на виправлення недоліків психіки або поведінки людини. Мета психологічної корекції. Види психокорекції.

Види психокорекції по характеру спрямованості. Симптоматична та каузальна психокорекція. Основні види психокорекції за змістом. Види психокорекції за формою роботи з клієнтом. Індивідуальна та групова психокорекція. Види психокорекції по наявності програм: програмована та імпровізована. По характеру управління коригуючими діями віділяють директивну та недирективну. Особливості видів психокорекції за тривалістю: надшвидка, коротка, тривала, надтривала. Розрізняння видів психокорекції за

масштабом вирішуваних задач. Загальна, приватна та спеціальна психокорекція.

Основні принципи психокорекційної роботи. Принцип єдності діагностики і корекції. Принцип нормативності розвитку. Принцип системності розвитку психічної діяльності. Діяльнісний принцип корекції.

П'ять основних елементів коректувальної ситуації. Теоретичний компонент професійної готовності психолога-психокоректора. Практичний компонент підготовки психолога-психокоректора. Особистісна готовність психолога-психокоректора.

Тема 5. Методи арт-терапії в роботі практичного психолога.

Поняття "арт-терапія". Види арт-терапії. Дві форми арт-терапії: пасивна і активна. Особливості арт-терапії як методу. Основна мета арт-терапії. Принципи арт-терапії.

Властивості арт-терапії як методу. Три основні функції арт-терапії: компенсаторна функція, розвиваюча функція та навчальна функція. Цілі арт-терапії. Казкотерапія, як вид арт-терапії. Форми роботи з казками. Чотири методи/техніки терапії казкою. Робота з казками у психологічній практиці. Вигадування історій. Переписування або дописування авторських або народних казок. Казкова лялькотерапія. Розігрування казок. Казкова імідж-терапія. Казкове малювання. Медитації на казку.

Принципи роботи з казками. Усвідомленість. Множинність. Зв'язок з реальністю Завдання психолога при роботі з кожним принципом в рамках казкотерапії.

Метафоричні карти як новий напрям у психології. Метафоричні карти в роботі психолога. Мета роботи з метафоричними картами. Цілі роботи з МАК. Види метафоричних карт.

Тема 6. Основні напрямки практичної психології.

Напрямки практичної психології, які нерозривно пов'язані з

розв'язуваними в їх рамках завданнями.

Психотерапія. Теоретико-методологічні основи тілесної терапії. Підходи тілесної психотерапії. Основні види технік в тілесній психотерапії.

Психодрама як психотерапевтична методика і механізм психологічного консультування. Когнітивно-поведінкова психотерапія. Особливості психологічної допомоги в межах екзистенційної психотерапії.

Особливості психологічної допомоги в гуманістичному напрямі. Трансперсональна психологія. Техніки, найбільш часто використовувані в трансперсональній психотерапії.

Тема 7. Особливості роботи практичного психолога у класичному психоаналізі. Психотерапія.

Психотерапія як широка область наукової і практичної діяльності фахівців. Принципи розширюваного розуміння області психотерапії. Психотерапія як сфера практичної діяльності психолога. Загальні завдання в психотерапії згідно з сучасними поглядами.

Особливості психологічної допомоги особистості в психоаналітичному напрямі. Головна мета психоаналітичної психотерапії. Основні механізми психологічного захисту в психотерапії у класичному психоаналізі. Головні цілі психотерапії у класичному психоаналізі.

Основні вимоги до психотерапевта. Вимоги і очікування від клієнта. Класичний психоаналіз включає п'ять базисних технік: метод вільних асоціацій; тлумачення сновидінь; інтерпретація; аналіз опору; аналіз перенесення (“трансферу”).

Психоаналітична взаємодія. Перенос і аналітичні відносини. Контрперенос. Комплементарний та конкордантний перенос. Опір і психологічний захист.

Тема 8. Клієнт-центрована психотерапія. Гештальт-терапія.

Клієнт-центрована психотерапія як напрям, орієнтований на актуалізацію за допомогою розуміючого і глибоко особистого контакту між клієнтом і терапевтом. Сутність центрованої на клієнта терапії. Основні рушійні сили позитивної динаміки терапевтичного процесу. Завдання терапевта.

Основні терапевтичні механізми у клієнт-центрованій терапії. Конгруентність. Автентичність. Психотерапевтичний контекст пов'язаний також із концепцією "присутності". Однією з умов зцілення і можливості автентичного контакту є здатність терапевта до безумовного позитивного схвалення клієнта.

Здатність відчувати і розуміти те, що відбувається з особистістю клієнта в конкретний момент, пов'язана з емпатією. Психосоматичний резонанс. Основне терапевтичне завдання емпатії.

Гештальт-терапія як форма психотерапії. Визначення терміну "гештальт-терапія". Визначення поняття "гештальт". Загальні положення гештальт-терапії.

Контакт як базове поняття гештальт-терапії. Кордон контакту, як місце, в якому організм зустрічається з навколишнім середовищем в гештальт-терапії.

Основні принципи гештальт-терапії. Принцип "усвідомлення". Принцип "тут і тепер". Принцип відповідальності. Головна мета гештальт-терапії.

Форми роботи в гештальт-терапії: індивідуальна та групова. Основні поняття гештальт-терапії відносяться: фігура і фон, усвідомлення і зосередження на теперішньому, полярність, захисні функції і зрілість.

Тема 9. Позитивна психотерапія.

Загальні відомості про Позитивну психотерапію: засновник метода, область застосування та рік і етапи формування. Визначення терміну "позитивна психотерапія". Робота з актуальними здібностями.

Вторинні здібності пов'язані з передачею знань і, таким чином, являють собою здатності до пізнання. До них відносяться: пунктуальність,

акуратність, прагнення до порядку, послух, ввічливість, чесність, ощадливість, справедливість, прилежність, старанність, надійність, точність, сумлінність і тощо.

Первинні здібності - це здатність до любові; вони формуються з першого дня життя людини завдяки її контакту з оточуючими людьми. До них відносяться: любов, терпіння, зразок / наслідування, почуття часу, контактність, сексуальність, довіра, очікування / віра в інших і в себе, надія, віра / релігійність, сумнів, впевненість і єдність / цілісність.

Принципи позитивної психотерапії. Принцип надії. Принцип балансу: тіло (відчуття); діяльність (свідомість); контакти (традиції; фантазія (інтуїція). Принцип консультування. Принцип самопомоги.

Три інтеракційні стадії психотерапії: злиття, диференціація та відділення.

3. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.

Тема 1. Функції та завдання психологічної практики. Практична психологія як професійна діяльність.

Студенти повинні знати, що психологічна практика – це глибинно-особистісне дослідження, в якому психодіагностика і психокорекція збігаються в часі і місці („тут-і-тепер”). Вона орієнтована на спонтанну поведінку, яка піддається аналізу як свідомих, так і несвідомих компонентів. Тобто забезпечується цілісне розуміння психіки в її свідомих і несвідомих проявах.

Психологічна практика тривала в часі і дозволяє з'ясувати глибино психологічні особливості суб'єкта. Під час діагностики відбувається рефлексія і корекція суб'єкта.

Велику увагу в даній темі необхідно звернути на те, що академічна (наукова) та практична психологія, рівно як і психологічна практика мають розбіжності з огляду на завдання, методологію, принципи, зміст і форми розвитку. Тобто теоретичні засади психології не завжди відповідають практичному використанню психології.

Академічна психологія прагне встановити закономірності і закони функціонування психіки. Тому вона спирається на стандартизовані методики (тести). Практична психологія лише іноді користується стандартизованими методиками задля того, щоби обґрунтовано вносити зміни у зміст, форми і напрями індивідуального розвитку особистості. Тобто постає проблема побудови адекватної психологічної технології.

На практичних заняттях, в рамках заданої теми, необхідно розкрити головна мету психологічної практики – надання людям психологічної допомоги. З цього слідує, що методи практичної психології спрямовані не стільки на вивчення, скільки на надання допомоги. Діагностичні завдання визначаються корекційними завданнями, приватними запитами клієнтів.

Предметом практичної психології є конкретний індивід у конкретних життєвих обставинах, а не загальні закономірності психічних явищ.

Студенти повинні вміти визначити систему принципів практичної психології: **принцип** як специфічний умовивід характеризує предмет, метод та основні теоретичні засади, на яких будується та чи інша теорія.

Центральним принципом можна вважати **принцип детермінізму**. Для практичного психолога, що дистанціюється від теоретичної полеміки, важливо навчитися встановлювати дійсні причини виникнення психологічних проблем, а саме: які обставини та люди спричинюють незадовільний психологічний стан суб'єкта?

Принцип суб'єктної активності. Він вказує на те, що практичний психолог має справу з людиною, яка перебуває у конкретних життєвих обставинах, які частково випали на її долю, а частково створені нею самою, і котра, ставлячи перед собою власні цілі, на основі власних можливостей вибудовує свою поведінку.

Принцип розвитку. Детермінація поведінки, зв'язок свідомості і діяльності об'єктивно виявляється і реалізується в процесі розвитку психічних явищ. Він вимагає розглядати особистість і ситуацію, в якій вона діє, як системи, що розвиваються, та враховувати ступінь розвитку людини і соціальної групи.

Принцип індивідуального підходу. Кожна особистість неповторна, індивідуальна. Практичний психолог повинен щоразу теоретично відтворювати структуру індивідуальності, уявляти її не статично, а функціонально.

Студенти повинні знати функції та завдання психологічної практики: вихідною категорією психологічної практики є «психологічна проблема», або «особистісна проблема». Саме існування психологічної проблеми породжує запит, що є підставою для застосування психологічних методів практичної роботи.

Основна функція психологічної практики – надання психологічної допомоги з метою усунення (нівелювання) особистісних (психологічних) проблем.

Психологічна проблема – це стан невизначеності, що виникає у процесі життєдіяльності індивіда між його намірами, мотивами й цілями поведінки, з одного боку, та об'єктивними й суб'єктивними умовами її реалізації – з іншої; як протиріччя між очікуваними та реальними результатами дій людини.

При підготовці до практичного заняття доцільно вивчити, що практична психологія має розгалужене застосування: політика, економіка, бізнес, освіта, сім'я, юриспруденція, спорт тощо.

Студенти, які претендують на високу оцінку, мають визначити **завдання** практичної психології як діяльності з перетворення психологічної реальності:

1. Психопрактичні: надання психологічної допомоги людям, що мають психологічні труднощі та проблеми; надання психологічної допомоги людям в особливих умовах життєдіяльності; створення умов для розвитку особистості; формування окремих психологічних властивостей; коригування окремих психологічних властивостей; формування діяльнісних та поведінкових новоутворень; визначення психологічних особливостей людей; запровадження психологічної просвіти; запровадження психогігієни та психопрофілактики; контроль за професійною діяльністю та підвищення кваліфікації практичних психологів; сприяння підвищенню психологічної культури суспільства, тощо;

2. Науково-дослідні: створення загальної теорії психологічної практики; розробка методологічних основ діяльності практичного психолога; розробка умов, методів і засобів професійного застосування психологічних знань в умовах різних соціальних систем; розробка психодіагностичного інструментарію; методичне обґрунтування діяльності служб практичної психології;

3.Прикладні: створення соціально-психологічних служб та служб екстреної психологічної допомоги; розробка та запровадження систем психологічного супроводу навчання, праці, лікування тощо; аналіз та характеристика робочих місць; розробка програм підготовки, перепідготовки й атестації кадрів; розробка спеціальних навчальних програм; розробка проектів нормативних документів; розробка методичних рекомендацій; розробка психологічних рекомендацій.

Окремі практичні завдання визначають конкретні цілі професійної діяльності психолога в психологічних службах, установах і організаціях різного профілю, у спеціалізованих психологічних кабінетах і центрах у формі надання психологічної допомоги конкретним особам та колективам.

У даній темі значну увагу необхідно звернути на питання чіткого визначення **професійних особливостей практичного психолога:** бути спроможним визнавати свої помилки і прорахунки і йти на такий ризик, якого він очікує від клієнта; в разі необхідності йти на конфронтацію; діяти на основі розвинутої інтуїції; бути щирим у спілкуванні; досліджувати свій внутрішній світ; робити те, на що він очікує від клієнта.

Предметом глибокого вивчення в даній темі є **особистісний потенціал практичного психолога:** турботливість; переконання у своїх уміннях; відвертість; психологічна сила; життєвий досвід; знання самого себе; почуття гумору; винахідливість.

На практичних заняттях, в рамках заданої теми, необхідно розкрити **основні завдання роботи практичного психолога:** основна мета психологічної роботи – безпосередня психологічна допомога людям, які її потребують. Практичні психологи надають допомогу у вирішенні проблем, що виникають у галузі освіти, медицини, виробничої праці, соціального та особистого життя.

При підготовці до практичного заняття доцільно вивчити **основні цілі роботи практичного психолога:** надання адекватної повноцінної психологічної допомоги без порушення етичних норм. Під психологічною

допомогою треба розуміти насамперед поглиблення рефлексії власного життя, розширення поля свідомості на межі несвідомих причин проблеми, навчання самоконтролю, відпрацювання нефункціональних афектів, психологічних травм минулого.

Студенти повинні знати **основні задачі практичного психолога**: виявлення психологічних характеристик людини чи групи; виявлення психологічних причин, що викликають труднощі у повсякденному житті; надання психологічної допомоги у подоланні цих труднощів, у вирішенні клієнтом різноманітних психологічних проблем; соціально-психологічний супровід праці і життя клієнтів; пропаганда психологічного знання і підвищення психологічної культури людей; оптимізація системи психологічної роботи і підвищення власної професійної компетенції.

Студенти, що претендують на високу оцінку, мають знати основні види діяльності практичного психолога та їх основні характеристики.

Тема 2. Психодіагностика в роботі практичного психолога.

Психодіагностична робота практичного психолога - це одне з найскладніших напрямків та форм діяльності практичного психолога, яке потребує спеціальної підготовки та сформованості діагностичних, прогностичних та організаторських вмінь спеціаліста-психолога. Психодіагностика може реалізовуватися як самостійна форма роботи (психологічна експертиза), так і входити як структурна складова у психокорекцію та психоконсультавання.

У процесі підготовки до заняття необхідно звернути увагу на те, що психодіагностика передбачає обстеження психіки індивіда (або соціально-психологічних характеристик соціальної групи) за допомогою спеціальних методик з метою встановлення психологічного діагнозу.

Студенти повинні визначити **психологічний профіль**- це опис індивідуальних особливостей психіки конкретної людини (або соціально-психологічних особливостей конкретної соціальної групи).

Для психодіагностичного обстеження використовують психо-діагностичні методи, тобто дослідницькі методи психологічної науки. Особливістю психодіагностичних методів є їх вимірювально-дослідницька спрямованість, що й забезпечує кількісну та (або) якісну оцінку явища, яке вивчається.

Для покращення рівня підготовки за даною темою студенти мають акцентувати увагу на **основних вимогах до психодіагностичних методів**: стандартизація інструментарію, в основі якої лежить поняття норми; надійність і валідність інструментарію; жорстка регламентація процедури обстеження.

Студенти, що претендують на високу оцінку, мають дати визначення принципів, реалізація яких підвищує ефективність психодіагностичного обстеження та визначити основні етапи процедури психодіагностичного обстеження.

Тема 3. Загальні проблеми психологічного консультування.

Студенти повинні вказати особливості та головну мету психологічного консультування.

Необхідно мати на увазі, що є **основні положення** поняття психологічного консультування, вказати їх і визначити головні з них.

Студенти при підготовці до практичного заняття мають звернути увагу на **завдання в психологічному консультуванні**. підвищення почуття відповідальності клієнта за своє життя; розвиток у клієнта вміння самостійно і адекватно приймати життєво важливі рішення, здійснювати самостійні вчинки, вміти аналізувати свої внутрішньоособистісні конфлікти, установки, стереотипи і патерни поведінки, оцінювати риси і якості своєї особистості; розвиток вміння творчо освоювати дійсність; розвиток міжособистісних і комунікативних здібностей клієнта, навчання більш гнучкій і адаптивній побудові міжособистісних відносин.

Студенти, що претендують на високу оцінку, особливу увагу мають звернути на основні принципи психологічного консультування:

безоціночність консультанта, доброзичливість консультанта, використання консультантом спеціальних професійних навичок, орієнтація на систему цінностей клієнта, принцип обережності з порадами, анонімність і конфіденційність, принцип активності позиції клієнта, заохочення активної позиції клієнта, перша зустріч в консультуванні.

Тема 4. Психологічна корекція як сфера діяльності практичного психолога.

При підготовці до практичного заняття необхідно дати визначення поняття "психокорекція".

При відповіді на практичному занятті слід вказати різновиди корекційного впливу: по характеру спрямованості, за змістом, за формою роботи з клієнтом, по наявності програм, по характеру управління коригуючими діями, за тривалістю та за масштабом вирішуваних задач.

Студенти повинні дати визначення меті психологічної корекції - усунення недоліків у розвитку особистості.

Особливу увагу студенти мають звернути на основні принципи психокорекційної роботи: принцип єдності діагностики і корекції, принцип нормативності розвитку, принцип системності розвитку психічної діяльності та діяльнісний принцип корекції.

Студенти, що претендують на високу оцінку, мають вказати п'ять основних елементів коректувальної ситуації та теоретичний, практичний та особистісний компоненти професійної готовності психолога-психокоректора.

Тема 5. Методи арт-терапії в роботі практичного психолога.

При підготовці до практичного заняття студенти мають дати визначення поняттю **арт-терапія** та вказати її види. Студенти повинні розрізняти форми, особливості та властивості арт-терапії.

Особливу увагу необхідно пределіти основній меті та окремим цілям арт-терапії. При відповіді на практичному занятті доцільно вказати найважливіші принципи арт-терапії: схвалення і прийняття всіх продуктів художньої творчості незалежно від їх змісту, форми та якості.

Студенти повинні знати, що арт-терапія виконує три основні функції: **компенсаторну, розвиваючу та навчальну функції** і вказати їх особливості, та ефективність реалізації у діяльності.

Студенти повинні знати які форми роботи з казками, як арт-терапевтичного методу виділяють у психологічній практиці. Студенти повинні розрізняти чотири методи/техніки терапії казкою.

Особливу увагу студенти мають звернути на питання класифікацій видів роботи з казками у психологічній практиці: **вигадування історій, переписування або дописування авторських або народних казок, казкова лялькотерапія, розігрування казок, казкова імідж-терапія, казкове малювання та медитації на казку.**

При підготовці до практичного заняття студенти повинні визначати принципи роботи з казками та завдання психолога при їх реалізації.

В рамках ознайомлення з методами арт-терапевтичного впливу доцільно надати визначення поняттю "**метафоричні карти**". Студенти повинні вказати основну мету та підпорядкованій їй інші цілі роботи з метафоричними картами.

Студенти, що претендують на високу оцінку, мають вказати види метафоричних карт: набір карт з обличчями людей, що відображають різні емоції і стани; асоціативні карти для опрацювання відносин в парі; карти спрямовані на розкриття творчого потенціалу; карти для роботи з душевними травмами; карти спрямовані на розвиток уяви і творчого потенціалу; карти, які допомагають побачити ресурс; жіночі ресурсні карти; карти для роботи зі станами, для пошуку ресурсів та нових рішень; карти для опрацювання дитячих травм, неврозів, установок.

Тема 6. Основні напрямки практичної психології.

При підготовці до практичного заняття необхідно акцентувати увагу на тому, що напрямки практичної психології нерозривно пов'язані з розв'язуваними в їх рамках завданнями.

Студенти повинні дати визначення поняттю "психотерапія, ось чому найбільш значущим видається класифікація напрямків психотерапії за тим вченням, на підставі якого вона виникла.

Студентам необхідно вказати теоретико-методологічні основи тілесної терапії. Для покращення рівня підготовки за даною студентам необхідно ознайомитись з підходами тілесної психотерапії за спрямованістю роботи.

Студенти повинні знати, що серед методів тілесної психотерапії видокремлюють такі основні види технік: когнітивно-аналітичні техніки; дихальні техніки; техніки релаксації; постізометрична і масажні техніки; театральні техніки; експресивні техніки; танцювально-рухові техніки; тактильно-комунікативні техніки; рухові (локомоторні) техніки; альтернативні техніки.

Необхідно вказати, що психодрама - це одночасно психотерапевтична методика і механізм психологічного консультування, які розроблені Я. Морено. Необхідно мати на увазі, що в психодрама як метод психотерапії застосовується в якості індивідуальної практики (монодрами) і в груповому дії.

Акцентувати увагу потрібно також на тому, що поведінкова терапія - це, мабуть, один з наймолодших методів психотерапії, але поряд з цим вона являє собою одну з домінуючих сьогодні методик в сучасній психотерапевтичній практиці.

При підготовці до практичного заняття доцільно вивчити актуальну в наш час методику- когнітивно-поведінкову психотерапію і її техніки. Даний підхід базується на принципі трансформації поведінки індивіда для розкриття існуючих думок і виявлення таких думок, які представляють собою джерело проблем. Студенти повинні знати, що ці техніки містять в собі.

На практичних заняттях, в рамках заданої теми, необхідно розкрити особливості психологічної допомоги в межах екзистенційної психотерапії. У даній темі увагу необхідно звернути також на особливості психологічної допомоги в гуманістичному напрямі: тлумачення особистості з точки зору гуманістичної психології, цілі психологічної допомоги та психотехніки, тощо.

Студенти, які претендують на високу оцінку, мають дати визначення трансперсональній психології. Особливу увагу студенти повинні звернути на техніки, що найбільш часто використовувані в трансперсональній психотерапії.

Тема 7. Особливості роботи практичного психолога у класичному психоаналізі. Психотерапія.

Оскільки **психотерапію** розуміють як широку область наукової і практичної діяльності фахівців (медиків, психологів та ін.), у межах якої наявна велика кількість різних теоретико-методичних підходів, студенти повинні вказати, що можна говорити про існування медичної, психологічної, соціологічної і філософської моделей психотерапії.

Необхідно зазначити, що розширювальне розуміння області психотерапії фіксується у таких **принципах**: психотерапія є особливою дисципліною з області гуманітарних наук, яка є вільною і незалежною професією; психотерапевтична освіта вимагає високого рівня теоретичної і клінічної підготовленості; гарантованою є різноманітність психотерапевтичних методів; освіта в галузі одного з психотерапевтичних методів має здійснюватися інтегрально: вона включає теорію, особистий терапевтичний досвід і практику під керівництвом супервізора, одночасно надаються широкі уявлення про інші методи; доступ до такої освіти можливий за умови широкої попередньої підготовки, зокрема, в області гуманітарних і громадських наук.

При вивченні даної теми потрібно звернути увагу на **загальні завдання, головну мету** та особливості психотерапії як сфери практичної діяльності психолога.

У класичному психоаналізі виділяються дві **головні цілі** психотерапії і консультування: усвідомлення неусвідомлюваного (мотивів, фіксацій, захисних механізмів, способів поведінки) і ухвалення адекватної і реалістичної інтерпретації; підсилення Его для побудови реалістичнішої поведінки.

При підготовці до практичного заняття, необхідно звернути увагу на **основні вимоги до психотерапевта та вимоги і очікування від клієнта**.

В свою чергу, студенти повинні дати визначення поняття "психоаналітична взаємодія", "перенос (трансфер)" і "контрперенос", "аналітичні відносини". Навести приклади.

Студенти повинні вказати, що перенос буває комплементарним, якщо аналітик уособлює риси і якості, яких клієнтові бракувало у стосунках раннього дитинства, або конкордантним, коли характеристики значущих людей він приписує терапевтові.

Студенти, що претендують на високу оцінку, мають дати визначення поняття "опір" та "психологічний захист". Студенти повинні знати, що до основних механізмів психологічного захисту відносять: витіснення, придушення, раціоналізацію, проєкцію, заперечення, заміщення, ізоляцію, формування реакції, компенсацію, сублимацію, регресію, інтроєкцію, ритуал, аскетизм.

Тема 8. Клієнт-центрована психотерапія. Гештальт-терапія.

Вивчаючи дану тему, слід звернути увагу сутність **клієнт-центрованої психотерапії**, на основні рушійні чинники позитивної динаміки терапевтичного процесу, завдання терапевта.

При підготовці до практичного заняття доцільно зупинитись на основних терапевтичних механізмах у клієнт-центрованій терапії. В процесі розглядання конгруентності і автентичності, слід звернути увагу на те, що вони є важливими умовами терапевтичних відносин, що потребують природності реакцій на дії і переживання клієнта.

Акцентувати увагу потрібно також на тому, що психотерапевтичний контекст пов'язаний також із **концепцією "присутності"**.

Студентам слід більш детально познайомитися з однією з умов зцілення і можливості автентичного контакту - здатність терапевта до **безумовного позитивного схвалення клієнта**.

Студенти повинні знати, що здатність відчувати і розуміти те, що відбувається з особистістю клієнта в конкретний момент, пов'язана з **емпатією**.

Студенти, що претендують на високу оцінку, мають вказати, що **психосоматичний резонанс** - психосоматичний відгук у тілі терапевта на процеси й реакції, що відбуваються в тілесній сфері клієнта у процесі психотерапії.

Студенти повинні знати, **гештальт-терапія** - форма психотерапії, розроблена в рамках гештальт-психології Фредеріком Перлзом, при цьому надати визначення поняття "гештальту" .

Неможливо не звернути увагу на визначення загальних положень гештальт-психології: контакт - базове поняття гештальт-терапії, кордон контакту - місце, в якому організм зустрічається з навколишнім середовищем, тощо

Для засвоєння знань з цієї проблеми, слід більш детально познайомитися з усвідомленням, поняття "тут і тепер", оскільки використання цього принципу дозволяє інтенсифікувати процес усвідомлення, "відповідальність".

В процесі розглядання особливостей гештальт-терапії, слід зупинитися на її головній меті та на тому, що що у результаті набуває клієнт.

Слід звернути увагу при підготовці до практичного заняття на те, що гештальт-терапія проводиться як в індивідуальній, так і в груповій формі, вказати основні особливості цих форм практичної діяльності.

Студенти, що претендують на високу оцінку, мають вказати основні поняття гештальт-терапії.

Тема 9. Позитивна психотерапія.

Позитивна психотерапія - це психодінамічний метод з гуманістичним баченням людини, збагачений транскультуральним підходом і поведінковими техніками.

В даній темі особливу увагу необхідно звернути на те, на що спрямований метод, що робота проводиться в рамках даного підходу з актуальними здібностями людини, а не хворобою, симптомом або проблемою. В свою чергу, студентам необхідно вказати, що за своїм психологічним змістом ці категорії подразділяються на дві принципові категорії: вторинні і первинні здібності.

Доцільним, при розгляді даної проблеми, зупинись на тому, що вторинні здібності пов'язані з передачею знань і, таким чином, являють собою здатності до пізнання. У них відображаються норми соціальної групи індивіда. До них відносяться: пунктуальність, акуратність, прагнення до порядку, послух, ввічливість, чесність, ощадливість, справедливість, прилежність, старанність, надійність, точність, сумлінність і тощо.

В той час, як первинні здібності - це здатність до любові; вони формуються з першого дня життя людини завдяки її контакту з оточуючими людьми. До них відносяться: любов, терпіння, зразок / наслідування, почуття часу, контактність, сексуальність, довіра, очікування / віра в інших і в себе, надія, віра / релігійність, сумнів, впевненість і єдність / цілісність.

Акцентувати увагу також необхідно на розкритті принципів позитивної психотерапії: **принцип надії; принцип консультування; принцип**

самодопомоги; принцип балансу, який розглядає життя і розвиток клієнта в чотирьох областях, які спрямовані на відновлення природного балансу доцільним є вивчення цих областей: тіло (відчуття), діяльність (свідомість), контакти (традиції), фантазія (інтуїція)

Для якісного засвоєння знань, потрібно розглянути три інтеракційні стадії психотерапії: **злиття, диференціація, відділення**

Студенти, що претендують на високу оцінку, мають знати історію розвитку методу.

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Функції та завдання психологічної практики.

1. Дані о основних відмінностях та загальних характеристиках академічної та психологічної практики.
2. Основні поняття практичної психології (в словник занести їх визначення).
3. Загальні відмінності поняття „психологічна практика” та "практична психологія".
4. Принцип розвитку і його реалізація у філогенезі, онтогенезі
5. Роль принципу детермінізму у психологічній практиці.
6. Специфічні риси психологічної практики.
7. Модель фахівця з практичної психології.

8. Принципові відмінності психолога-професіонала від психолога-аматора.
9. Індивідуально-типологічні особливості психолога-практика.
10. Мотиваційна сфера особистості і вольова діяльність.
11. Сфери практичного застосування психологічного знання.
12. Професійні особливості практичного психолога.

Тема 2. Психодіагностика в роботі практичного психолога.

1. Обрати одну проективну методику і провести аналіз отриманих даних.
2. Скласти психологічний портрет на основі діагностики індивідуально-типологічних особливостей респондента.
3. Особливості роботи з психодіагностичним матеріалом в психології.
4. Види психодіагностичних методів.
5. Історія розвитку психодіагностики як науки.

Тема 3. Загальні проблеми психологічного консультування.

1. Поясніть в доступній формі автору висловлювання, про які психологічні механізми, явища, закономірності йдеться в його висловлюванні: «Він зовсім не цікавиться хлоп'ячими справами, у нього немає друзів серед хлопчиків, він весь час проводить з дівчатками, навіть шиє з ними» (про хлопчика 9 років зі слів матері); «Він краде і роздає вкрадене в класі» (хлопчик 15 років зі слів вчительки); «Він бреше і не червоніє» (про юнака 25 зі слів його матері); «Я божеволю, коли бачу, як вона пише» (про жінку 30 років зі слів чоловіка); «Він завжди все намагається один робити, некомпанейській людина» (про чоловіка 35 зі слів дружини).

2. Визначте за висловом клієнта основний запит для консультування: Доведіть правильність свого рішення:

1 «Не можу повірити, що сама нічого не змогла зробити, ось прийшла просити допомоги у чужої людини, щоб справи в родині поправити».

2. «Він дуже боїться один залишатися вдома. Ми вже його переконували, що нічого страшного немає, але він ніби не розуміє цього».

3. «Я часто думала, що тільки близькі можуть допомогти в тяжку хвилину, але помилилась».

4. «Все у нас є, а ось радості, щастя - немає».

5. «Якби хто сказав, що треба робити, я б все зробила б».

6. «Хотілося б побільше дізнатися про себе».

7. «Думаю, що ревності - це хвороба. Може ви її лікуєте?»

8. «Жили як люди, а тут все в один день зруйнувалось. Я вже не дружина».

9. «Я ж все для нього, він у нас в родині головний. Хіба це неправильно?»

10. «Він сам сказав, що його тягне до хлопчиків - це ж біда».

3. Основні відмінності консультування від психотерапії.

4. Консультування тривожних клієнтів.

5. Специфіка дистанційного психологічного консультування.

6. «Важкі клієнти» та робота з ними у психологічному консультуванні.

Тема 4. Психологічна корекція як сфера діяльності практичного психолога.

1. Законспектувати та провести психологічний аналіз статті:

Мартынюк Ю. А. Психокоррекционная помощь при психоэмоциональных нарушениях у членов семей, воспитывающих детей с психофизическими нарушениями.

2. Обрати 5 корекційних методик (корекція будь-якої проблеми) і провести

їх аналіз.

3. Історія розвитку психокорекційних заходів в Україні.
4. Поняття "групова динаміка".
5. Основні відмінності та загальні риси індивідуальної та групової психокорекції.
6. Особливості психокорекційних методів.

Тема 5. Методи арт-терапії в роботі практичного психолога.

1. Законспектувати та провести психологічний аналіз наступних статей:
Литвиненко О.Д. Використання казкотерапії у програмі групової психокорекційної роботи. Вісник Одеського національного університету. Одеса. 2016. Т. 21. Вип.1(39). Психологія. С. 116- 123.
2. Провести аналіз казки респондента за заданим алгоритмом:
  1. Жили-були або жив (ла)-був (ла).....
  2. І ось одного разу .....
  3. І це призвело до того, що.....
  4. Кульмінація.....
  5. Розв'язка.....
  6. Мораль.....
3. Аналіз проведеної роботи групової або індивідуальної арт-терапії.
4. Арт-терапія та її вплив на клієнтів в процесі роботи.
5. Казкоаналіз та його особливості.
6. Особливості методів арт-терапії в психологічній практиці.
7. Метафоричні карти.

Тема 6. Основні напрямки практичної психології.

1. Проаналізуйте основні напрямки практичної психології: основні методи, цілі, техніки, завдання та особливості роботи з клієнтами.

2. Особливості використання в практичній діяльності психодрами.
3. Методи оперантного навчання.
4. Тілесноорієнтована психотерапія.
5. Метод розстановки.

Тема 7. Особливості роботи практичного психолога у класичному психоаналізі. Психотерапія.

1. Навести приклади роботи основних механізмів психологічного захисту: витіснення, придушення, раціоналізацію, проєкцію, заперечення, заміщення, ізоляцію, формування реакції, компенсацію, сублімацію, регресію, інтроекцію, ритуал, аскетизм.
2. Обрати одну із базисних технік психоаналізу і провести її.
3. Психоаналіз і особливості роботи психотерапевта.
4. Метод сновидінь та вільних асоціацій.
5. Класичний психоаналіз у сучасному світі.
6. Роль захисних механізмів клієнта в процесі психотерапії.

Тема 8. Клієнт-центрована психотерапія. Гештальт-терапія.

1. Назвіть психотерапевтичні механізми, які актуалізуються в клієнт-центрованій психотерапії?
2. Опишіть необхідні і достатні умови психотерапевтичної зміни клієнта.
3. Опишіть техніку емпатичної відповіді.
4. Історія виникнення напрямку.
5. Основні поняття клієнт-центрованої психотерапії.
6. Особливості роботи в клієнт-центрованій психотерапії.
7. Зв'язок клієнт-центрованої психотерапії з іншими напрямками.

8. Обрати декілька вправ в рамках напряму гештальт-терапії і провести їх в групі.
9. Обрати декілька вправ-експериментів і надати їм власний аналіз: Перлз Ф. Практикум по гештальт-терапії.
10. Особливості роботи з клієнтами в гештальт-психології.
11. Вимоги до консультанта в межах гештальт-терапії..
12. Психоемоційні стани і особливості роботи з ними в гештальт-терапії.
13. Різниця між індивідуальною та груповою роботою в гештальт-терапії.

Тема 9. Позитивна психотерапія.

1. Мартынюк Ю.А. Работа с семейной системой, где присутствует ребенок с ДЦП в позитивном подходе/ Ю.О. Мартынюк // «Життя, конфлікти і любов у транскультуральному світі»: Збірник матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної конференції з позитивної психотерапії Н.Пезешкіана (м. Одеса, 2-4 червня 2017 р. - 60-64 С.). - Одеса, 2017.- 289 с.
2. Провести психологічний аналіз 5 історій: Пезешкіан Н. Торговець та папуга: восточні історії та психотерапія.
3. Скласти профілі двох респондентів за результатами проведеної методики ДАО.
4. Основні принципи позитивної психотерапії.
5. Сімейна позитивна психотерапія.
6. Особливості роботи з клієнтами в Позитивній психотерапії.
7. Особливості методів Позитивної психотерапії.

5. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ.

1. Специфічні риси психологічної практики.
2. Система принципів практичної психології.
3. Функції та завдання психологічної практики.
4. Професійні особливості практичного психолога.

5. Основні завдання роботи практичного психолога.
6. Основні види діяльності практичного психолога.
7. Основні завдання і методи психологічного оцінювання.
8. Особистісний потенціал практичного психолога.
9. Сформулюйте критерії професійної придатності до професійної діяльності практичного психолога.
10. Охарактеризуйте складові моделі особистості практикуючого психолога.
11. Охарактеризуйте рівні особистісної підготовки практичного психолога.
12. Сутність і мета тілесних психотехнік
13. Професійні навички тілесно орієнтованого психотерапевта
14. Техніки поведінкової психотерапії
15. Когнітивно-поведінкова психотерапія
16. Трансперсональна психологія і психотерапія.
17. Особливості взаємодії психолога і клієнта в екзистенціальній психотерапії.
18. Психотехніки в гуманістичній психотерапії.
19. Основні принципи, цілі та завдання психотерапії.
20. Основні вимоги до психотерапевта в психоаналізі.
21. Вимоги до клієнта в класичному психоаналізі.
22. Мета клієнт-центрованої психотерапії. Методи, які використовує клієнт-центрована психотерапія.
23. Вимоги до психолога в клієнт-центрованій терапії.
24. Завдання консультанта та його позиція в межах гештальт-терапії.
25. Основні техніки, які використовують гештальт-терапевти.
26. Цілі психологічного консультування у гештальт-терапії.
27. Розкрити історію розвитку методу Позитивної психотерапії.
28. Основні особливості роботи в Позитивній психотерапії.
29. Актуальні здібності в роботі психолога.
30. Особливості психодіагностичних методів.
31. Вимоги до психодіагноста.
32. Загальні проблеми психологічного консультування.
33. Особливості процесу консультування.
34. Основні принципи, етапи, завдання психологічного консультування. Основні засоби роботи в психологічному консультуванні. Технологія першої консультативної зустрічі.
35. Вимоги, що пред'являються до психолога, який здійснює психокорекційні заходи. Цілі і задачі корекційної роботи. Умови індивідуальної психокорекції.
36. Принципи роботи з казками.
37. Властивості арт-терапії як методу.

6. МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ:

При вивченні навчальні дисципліни здійснюється поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль здійснюється під час лекційних та проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

При поточному контролі оцінці підлягають:

- рівень та вміння студентів самостійно аналізувати і працювати з отриманою інформацією;

- знання матеріалу та обґрунтованість висновків;

- активність та систематичність роботи на заняттях;

- робота з практичним та стимульним матеріалом

- рівень відпрацювання актуальних питань в рамках психологічної практики;

- розбір творчих практичних завдань;

- можливість правильно обирати різноманітні варіанти діагностики, стратегій та впливів.

Підсумковий контроль у формі іспиту, в якому оцінюється рівень практичних та теоретичних знань студентів. Загальна підсумкова оцінка (сума балів) складається з оцінки поточного контролю результатів навчання впродовж семестру та оцінки результатів навчання при проведенні контрольних заходів під час підсумкового контролю (іспиту).

Схема розподілу балів:

Кількість балів за поточний контроль – 60.

Максимальна кількість балів за підсумковий контроль – 40.

Критерії оцінювання поточного контролю: оцінюються знання, які виявив здобувач при роботі на практичних заняттях та при виконанні самостійної роботи. Додаткові до поточного оцінювання бали нараховуються за індивідуальне завдання. (Якщо здобувач хоче поліпшити свій підсумковий результат, він також може виконати додаткове індивідуальне завдання і з урахуванням результатів підвищити свою).

Здобувач допускається до підсумкового контролю (іспиту) за навчальну дисципліну, якщо він виконав усі види практичних робіт, передбачених робочою програмою незалежно від сумарної кількості балів,

отриманих за результатами поточного контролю за семестр.

Повторне складання іспиту з метою покращення оцінки не допускається.

Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Відмінно (6 балів за 1-3, 5, 6 і 9 теми та 8 балів за 4, 7 та 8 теми)	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, вільно послуговується науковою термінологією, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки, залучає до підготовки як основну, так і додаткову літературу (монографії, періодичні видання, першоджерела, тощо).
Добре (4 бали за 1-3, 5, 6 і 9 теми та 6 балів за 4, 7 та 8 теми)	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, послуговується науковою термінологією, залучає основну і додаткову літературу. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
Задовільно (2 за 1-3, 5, 6 і 9 теми та 3 бали за 4, 7 та 8 теми)	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, допускає істотні неточності та помилки.
Незадовільно з можливістю відпрацювання (1 бал за тему)	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та

	обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни.
--	---

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максим к-сть балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Презентація	2	здатність студента презентувати доповідь відповідно змісту навчального матеріалу та супроводити її оригінальним візуальним представленням.
Практичне завдання	4	Відповідність змісту доповіді студента відповідному навчальному матеріалу; самостійність та повнота вирішення практичних завдань та аналізу матеріалу
Анотування наукових книг та статей	2	вміння студента стисло визначати ключові позиції, які викладені автором; продемонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови.
Підготовка есе	2	здатність продемонструвати розвиток власної думки, зосереджений на обговорюваній проблемі висловлювання; продемонструвати дотримання лексичних, фразеологічних, граматичних і стилістичних норм української літературної мови.

Критерії оцінювання під час іспиту

30-40 балів	Міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, вміння застосовувати теоретичні знання при розв'язанні практичних прикладів
25-29 балів	Міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак містять певні (несуттєві) неточності, вміння застосовувати теоретичні знання при розв'язанні прикладів.
15-24 бали	Достатні знання навчального матеріалу, неточні відповіді, вміння застосовувати теоретичні знання при розв'язанні прикладів.
10-14 балів	Слабкі знання частини навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності викладу матеріалу, слабе застосування теоретичних знань при розв'язанні прикладів.
1-9 балів	Слабкі знання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на запитання, невміння розв'язувати приклади.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА.

1. Бондаренко, А. Ф. Психологічна допомога: теорія та практика. Київ: Укртехпрес, 1997. 216 с.
2. Васьківська, С. В. Технологія консультування (Організація консультативної взаємодії). Київ: Главник, 2005. 96 с.
3. Васьківська С.В. Основи психологічного консультування: навчальний посібник. Київ: Четверта хвиля, 2004. 256 с.
4. Горностай П. П., Васьковська С. В. Теорія та практика

психологічного консультування: проблемний підхід. Київ: Наук. думка, 1995. 128 с.

5. Зінкевич-Євстигнєєва Т. Д., Тихонова Є. А. Проективна діагностика в казкотерапії. URL: <https://cutt.ly/6B14gQx>
6. Зінкевич-Євстигнєєва Т. Д. Практикум з казкотерапії. URL: <https://cutt.ly/dB14QuL>
7. Златова Л.С. Використання одеських анекдотів у роботі позитивного психотерапевта як транскультуральне явище. Словена, Варна, 2017. С.57-70.
8. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: навч. посібн. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 384с.
9. Литвиненко О.Д. Казкоаналіз та казкотерапія у позитивному підході. Словена, Варна, 2017. С.34-41.
10. Мартинюк Ю.О. Особливості роботи з сімейною системою, що включає дітей з особливими потребами у позитивному підході. Словена, Варна, 2017. С.41-56.
11. Панок В.Г., Титаренко Т.М., Чепелева Н.В. Основи практичної психології. Київ: Либідь, 1999. 536 с.
12. Пезешкіан Х., Воронов М. Введення в позитивну психологію та психотерапію. Харків, 2003. 66 с.
13. Пезешкіан Н. Психотерапія повсякденного життя: тренінг вирішення конфліктів. URL: <https://cutt.ly/uB18C5C>
14. Пезешкіан Н. Торговець і папуга: східні історії та психотерапія. URL: <https://cutt.ly/IBNaXx6>
15. Перлз Ф. Практикум з гештальт-терапії. URL: <https://cutt.ly/DBNdHT7>
16. Приходько Ю.О. Практична психологія: Введення у професію: Навчальний посібник. 2-ге вид. Київ: Каравела, 2010. 232 с.
17. Психотерапевтична енциклопедія/За ред. Б. Д. Карвасарського. URL: <https://cutt.ly/QBNdVCc>
18. Савчин М.В., Гавриш З.С. Вступ до спеціальності: Психолог, практичний психолог: Навчальний посібник. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2007. 400 с.
19. Сергієнко Н.П. Основи психологічної практики: Курс лекцій. Харків: НУЦЗУ, 2011. 84 с
20. Хоміч Г.О. Основи психологічного консультування. Київ: МАУП, 2004. 152 с
21. Болен Д.Ш. Богині у кожній жінці. URL: <https://www.litmir.me/br/?b=121523&p=1>
22. Васьковська С. В., Горностаєв П. П. Психологічне консультування: ситуаційні завдання. Київ: Вища школа, 1996. 192 с.
23. Литвиненко О.Д. Використання казкотерапії у програмі групової психокорекційної роботи. Вісник Одеського національного університету. Серія: Психологія. Одеса, 2016. Т. 21. Вип.1(39). С. 116- 123.

24. Мартинюк Ю. О. Психокорекційна допомога при психоемоційних порушеннях у членів сімей, які виховують дітей із психофізичними порушеннями. Вісник. Том 17. Випуск 4, 2012. С.108-115.
25. Мартинюк Ю.О. Робота з сімейною системою, де присутня дитина з ДЦП у позитум-підході. «Життя, конфлікти і любов у транскультуральному світі": збірник матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної конференція з позитивної психотерапії Н.Пезешкіана, м. Одеса, 2-4 червня, 2017 р. Одеса, 2017. С.60-64.
26. Москалець В.П. Основний психологічний зміст та розвивально - особистісний потенціал ігрової діяльності. Практична психологія та соціальна робота. 2009. №10. С. 1-10.
27. Операціоналізована психодинамічна діагностика (ОПД)-2. URL: <https://cutt.ly/TBNdTQi>
28. Осадчук Л.О. Спосіб життя орігамі: орігамі в педагогіці та арт-терапії. Простір арт-терапії: разом з вами. Арт-терапевтична асоціація. Вип.2. Київ, 2006. С.54-60.
29. Психологія особистості: Словник довідник / за ред. П. П. Гірничоста та Т. М. Титаренко. Київ: Рута, 2001. 320 с.
30. Самохвалов В.П. Психоаналітичний словник та робота із символами сновидінь та фантазій. URL: <https://cutt.ly/3BNdg5e>
31. Свирєпо О. А., Туманова О. С. Образ, символ, метафора в сучасній психотерапії. URL: <https://cutt.ly/SBNdcQg>
32. Фрейд З. Тлумачення сновидінь. URL: <https://www.litmir.me/br/?b=618696&p=1>
33. Юнг К.Г. Психологія і Алхімія. URL: <https://cutt.ly/qBNdAxp>

8. ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://nbuv.gov.ua>
2. <https://www.yourschoollibrary.net>
3. <http://appsychology.org.ua/index.php/ua/dlia-avtoriv>
4. monsimulacres.at.ua/load/
5. chitalka.info/gumaniratni_nauki.html
6. konspect.com/philosophy.html
7. iphonebooks.info/1310-flosofya-spscherba
8. <https://www.apa.org/pubs/journals/amp/>
9. <https://www.tandfonline.com/toc/vsoc20/current>
10. <https://onlinelibrary.wiley.com/journal/20448309>
11. <https://www.apa.org/pubs/journals/psp/>